

Binnengekomen 6 mei 2008
Geaccepteerd 6 oktober 2008

Drs. Ingrid Soffers is als onderzoeker verbonden aan het Onderzoekcentrum Drechtsteden. Zij doet onderzoek naar de thema's jongeren, leefbaarheid en veiligheid en klanttevredenheid. Onderzoekcentrum Drechtsteden, Postbus 619, 3300 AP Dordrecht.

E-mail: IAC.Soffers@drechtsteden.nl.

Dr. Marga Weide is directeur van het Onderzoekcentrum Drechtsteden. Haar onderzoeksgebied bestrijkt de onderwerpen onderwijs, welzijn en achterstandsgroepen.

Correspondentieadres: Onderzoekcentrum Drechtsteden, Postbus 619, 3300 AP Dordrecht.

E-mail: MG.Weide@drechtsteden.nl.

INGRID SOFFERS
MARGA WEIDE

KANSARME JONGEREN BUITEN DE BOOT?

39

KANSARME JONGEREN BUITEN DE BOOT?

PROBLEEMSTELLING

Het voorkomen en bestrijden van jeugdwerkloosheid staat landelijk en lokaal al jarenlang hoog op de beleidsagenda. In 2003 hebben de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap samen een Plan van aanpak Jeugdwerkloosheid opgesteld (ministerie van SZW en OCenW, 2002-2003). In vervolg hierop is in oktober 2003 de projectorganisatie Taskforce Jeugdwerkloosheid opgericht met als doel om in vier jaar tijd 40.000 extra jeugdbanen te creëren en ervoor te zorgen dat werkloze jongeren binnen een half jaar weer een opleiding volgen of aan het werk zijn (www.jeugdwerkloosheid.nl). In het voorjaar van 2007 is de Taskforce Jeugdwerkloosheid opgeheven. Op dat moment was het doel gehaald om ruim 40.000 jongeren aan een baan te helpen (www.jeugdwerkloosheid.nl).

In de afgelopen jaren zijn ook op lokaal niveau projecten opgezet om (kansarme) jongeren te begeleiden naar werk of opleiding. Zo is in Dordrecht¹ in april 2004 het project Route 23 gestart dat qua doelstelling en opzet naadloos aansluit bij het doel van de landelijke Taskforce Jeugdwerkloosheid. Route 23 helpt kansarme jongeren tussen de 16 en 23 jaar aan een opleiding, een baan of een combinatie van beide. Onder

kansarme jongeren verstaat Route 23 jongeren die moeilijk bemiddelbaar zijn naar werk en bij wie vaak sprake is van (meerdere) bijkomende problemen die het vinden en behouden van een opleiding of baan bemoeilijken (bijvoorbeeld gebrek aan goede woonruimte, psychische problemen, problemen met alcohol of drugs, problemen thuis, problemen met de politie/beschikken over een strafblad). Deze definitie sluit goed aan bij de kenmerken die in andere studies aan kansarme jongeren worden toegekend (Spies, 1998; Seelen, 2001).

Gemeenten hebben sinds de invoering van de Wet inschakeling werkzoekenden (WIW) per 1 januari 1998 de taak om een sluitende aanpak te realiseren, waarbij in principe alle werkloze jongeren in een traject (terug) naar school of werk moeten zitten. Ook Route 23 streeft naar zo'n sluitende aanpak, maar in de praktijk blijkt dat niet realiseerbaar. Jongeren die in aanmerking komen voor Route 23, stromen niet altijd in. En niet alle jongeren die instromen, maken het traject af. Van de jongeren die instromen, stroomt een kwart voortijdig uit (Weide, 2004; Soffers en Weide, 2006a). Deze jongeren vallen dus buiten de sluitende aanpak. Dat er in de praktijk gaten zitten in de sluitende aanpak wordt niet alleen bij Route 23, maar ook bij andere projecten geconstateerd (Van Tilborg en Van Es, 2004). Jongeren

worden niet bereikt doordat er geen goede melding en registratie is of onvoldoende samenwerking, of vallen uit door onvoldoende aanbod op maat, gebrek aan vervolgttrajecten en dienstverlening die niet aansluit bij de behoeften van de jongeren (Janssen en Paulides, 1999; SGBO, 1999; Weide, 2004; Tilborg en Van Es, 2004; Hoogtanders en Van der Sluis, 2006). Een 100% sluitende aanpak lijkt dan ook niet haalbaar.

Is dat een probleem? Dat is de centrale vraag die we in dit artikel proberen te beantwoorden. Er is sprake van een probleem wanneer jongeren die buiten deze sluitende aanpak vallen uiteindelijk geen werk vinden en ook niet teruggaan naar school. Dat is vooral onwenselijk vanuit het oogpunt van participatie, integratie en sociale cohesie. Op het persoonlijke vlak biedt werk jongeren economische zelfstandigheid en ontwikkelingskansen. Maatschappelijk gezien is het hebben van werk belangrijk voor integratie en een gevoel van betrokkenheid bij de samenleving. Werkloze jongeren die problemen hebben, lopen risico in een neerwaartse spiraal te komen en zijn een potentiële bron van overlast. Niet alle jongeren die buiten beeld van instanties zijn, vormen een – potentieel – probleem. Van de werkloze jongeren die niet bij het CWI staan ingeschreven, behoort slechts een minderheid (10 tot 25%) tot een probleemgroep (Verveen en Van der Aalst, 2005). Het merendeel lijkt zich prima te redden. Zij hebben een startkwalificatie of zicht daarop, wonen vaak nog thuis, volgen nog een deelopleiding of zijn nog niet zolang van school. Zij redden zich met een bijbaantje en weten zo nodig de weg naar het CWI wel te vinden. Ook uit ander onderzoek komt naar voren dat jongeren na het afronden van hun opleiding vaak een tijdje vrij nemen, nog een deeltijdopleiding volgen of een periode overbruggen tot ze aan een vervolopleiding kunnen beginnen (Raad voor Werk en Inkomen, 2004; Sikkema, 2004).

De groep jongeren voor wie Route 23 en vergelijkbare projecten zijn opgezet, is al een 'kansarme' groep mét problemen. Dat maakt de kans dat zij bij uitval tot de 'probleemgroep' gaan behoren groter. De vraag is hierbij of de niet-instromers en uitvallers verschillen van de jongeren die in het project blijven. Zijn dit de meest kwetsbare jongeren binnen deze groep? Of

hebben ze misschien juist een betere uitgangspositie, waardoor uitval minder een probleem is? En hoe redden ze zich na niet-instroom of uitval? Inzicht hierin is van belang om het streven van een 100% sluitende aanpak in perspectief te kunnen plaatsen. In opdracht van Route 23 hebben we onderzoek² uitgevoerd onder de doelgroep van Route 23 (niet-deelnemers en deelnemers) om deze vragen te beantwoorden (Soffers en Weide, 2006b).

Project Route 23

Route 23 is een project waarin ketenpartners die een rol spelen in de (traject)begeleiding van kansarme jongeren (CWI, Sociale Dienst Drechtsteden, Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten, ROC Da Vinci College, Bureau Jeugdzorg, Stichting Mee, UWV en werkgevers) via een integrale aanpak jongeren proberen terug te leiden naar school, toe te leiden naar werk of een combinatie van beide. Jongeren met een uitkering zijn verplicht in het project te participeren; doen zij dat niet, dan verliezen ze hun uitkering.

Na een intakegesprek voor Route 23, worden de jongeren besproken in het multidisciplinaire team (MDT), waarin alle ketenpartners zijn vertegenwoordigd. Hier vindt een diagnose plaats en wordt een traject bepaald richting onderwijs, werk en/of zorg en krijgt een jongere een of meer casemanagers toegewezen. Het traject van jongeren met een uitkering bestond in het begin van het project – in het kader van het 'work first'-principe – vaak uit een doorverwijzing naar de jongerenwerkplaats. Daar moeten de jongeren eerst vier weken productiewerk doen. In die periode krijgen zij ook een training in sociale vaardigheden en, sinds begin 2006, in voeding en hygiëne. Bovendien staat er een paar keer per week sporten op het programma. Na deze vier weken doen ze eerst een branchegeoriënteerde stage en daarna een vacaturestage. Sinds juli 2005 kijkt men in de jongerenwerkplaats ook naar de leercapaciteit van de jongeren. Indien zij geschikt zijn voor een beroepsbegeleidende leerweg (BBL-traject; een dag leren en vier dagen werken per week), wordt uitstroom naar een dergelijk leerwerktraject gestimuleerd. Wanneer een BBL-traject niet passend wordt gevonden, wordt ingezet op uitstroom naar werk. Dit hele traject duurt

drie maanden en kan met nog eens drie maanden worden verlengd. Tegenwoordig is er meer variatie in mogelijke trajecten en is er bijvoorbeeld een speciaal traject voor tienermoeders opgezet.

METHODE

Het verkrijgen van inzicht in de situatie van de doelgroep van Route 23 om het streven van een 100% sluitende aanpak in perspectief te kunnen plaatsen, is in het onderzoek (Soffers en Weide, 2006b) als volgt aangepakt. Het onderzoek is uitgevoerd onder drie groepen jongeren:

- Niet-instromers: jongeren die door de ketenpartners van Route 23 (meestal het CWI) wel zijn doorverwezen naar Route 23, maar niet zijn ingestroomd in het project.
- Voortijdig uitstromers: jongeren die – na een kort of wat langer verblijf in Route 23 – voortijdig zijn gestopt omdat ze afzien van bemiddeling of een uitkering.
- Reguliere uitstromers: jongeren die zijn uitgestroomd uit Route 23 met een 'geldige' reden, dat wil zeggen omdat ze een opleiding of baan hebben gevonden of omdat ze zijn uitgestroomd naar een ander re-integratieproject, naar een zorgtraject (bijvoorbeeld bij een GGZ-instelling) of in aanmerking komen voor een Wajong-uitkering (voor jonggehandicapten/arbeidsongeschikten).

Bij deze jongeren is informatie verzameld via een telefonische enquête. Hieraan voorafgaand zijn voorbereidende interviews gehouden met zes jongeren (één niet-instromer, twee voortijdig uitstromers en drie reguliere uitstromers). In deze interviews zijn we vooral ingegaan op de persoonlijke situatie van de jongeren voorafgaand aan hun instroom in Route 23, hun ervaringen met Route 23, redenen voor niet-instroom of voortijdige uitstroom, hun situatie vlak na uitstroom uit Route 23 en hun huidige situatie. De verkregen informatie is verwerkt in de enquête in de vorm van aanvullende vragen en antwoordmogelijkheden.

De telefonische enquête is in april en mei 2006 gehouden onder alle geregistreerde niet-instromers en uitstromers in de periode april 2004 tot en met november

2005. Er is gekozen voor deze methode, omdat jongeren naar verwachting onvoldoende gemotiveerd zouden zijn om een schriftelijke enquête in te vullen. Een meer persoonlijke benadering via een telefonische enquête leek het meest effectief. Hiervoor zijn speciaal jonge enquêteurs getraind. Nadeel van deze methode was wel dat niet alle telefoonnummers beschikbaar waren, telefoonnummers soms veranderd waren en dat niet alle jongeren bereikt konden worden. Daarom zijn de telefonische rondes gevolgd door huisbezoeken, waarbij de enquêtes face-to-face zijn afgenomen.

Uiteindelijk zijn enquêtes afgenomen bij elf niet-instromers (22% respons) en 99 uitstromers (33 voortijdig uitstromers en 66 reguliere uitstromers; 23% respons). De uitstromers in de onderzoeksgroep hebben we qua achtergrondkenmerken vergeleken met de totale groep op basis van de registratiegegevens. Deze groep bestaat voor 54% uit jongens (51% in de totale groep), voor 87% uit jongeren van 18 tot en met 22 jaar (ten tijde van deelname aan Route 23; dit is 89% voor de totale groep) en voor 61% uit autochtone jongeren (50% in de totale groep). Op basis hiervan kunnen we de onderzoeksgroep, ondanks de relatief lage respons, als representatief beschouwen voor de uitstromers. Van de niet-instromers beschikten we niet over deze gegevens, maar vanwege een identieke manier van benaderen, gaan we ervan uit dat ook deze groep representatief is.

De enquêtes duurden elk een kwartier tot een halfuur, waarin we onder andere ingingen op de situatie van de jongeren voordat zij naar Route 23 zijn doorverwezen (problemen, werkervaring, inschrijving CWI), hun ervaring met hun traject in Route 23 en eventuele redenen voor voortijdige uitstroom of niet-instroom, de periode vlak nadat ze met Route 23 stopten (financiën, bezigheden, wel/geen opleiding/baan) en hun huidige situatie (financiën/vorm van levensonderhoud, bezigheden, wel/geen opleiding/baan en huidige problemen).

Tabel 1 Situatie vóór Route 23 per doelgroep (%)

	Niet- instromers ¹ n=11	Voortijdig uitstromers n=33	Reguliere uitstromers n=66
Niet in bezit schooldiploma	36	46	47
Niet in bezit van startkwalificatie	100	88	91
Na schoolverlaten (vrijwel) meteen werk gaan zoeken	91	82	74
Na schoolverlaten binnen een jaar ingeschreven bij het CWI	73	44	47
Geen problemen die lastig zijn bij het vinden van een baan ²	55	48	45
Twee of meer problemen die lastig zijn bij het vinden van een baan ²	9	24	30

1 Ten behoeve van de vergelijking zijn hier, ondanks het geringe absolute aantal jongeren, percentages weergegeven.

2 Het betreft de volgende problemen: geen goede woonruimte hebben, gezondheidsproblemen, psychische problemen, problemen.

RESULTATEN

De resultaten beschrijven we hierna aan de hand van de drie situaties waar we de jongeren naar hebben gevraagd:

- de situatie vóórdat zij werden doorverwezen naar Route 23;
- de situatie vlak na (voortijdige of reguliere) uitstroom uit Route 23 of niet-instroom;
- de huidige situatie (minimaal drie maanden, maximaal twee jaar na uitstroom of niet-instroom).

Situatie vóór Route 23: inschrijving bij CWI vaak pas na een jaar

De overgrote meerderheid van de doelgroepjongeren heeft geen startkwalificatie en bijna de helft heeft zelfs helemaal geen schooldiploma. Dat sluit aan bij het doorverwijzingsbeleid voor Route 23 (kansarme jongeren). De helft van de jongeren heeft – naast een lage opleiding en beperkte werkervaring – nog andere problemen die een belemmering kunnen zijn bij het vinden van werk. Het betreft vooral problemen thuis, psychische problemen en gezondheidsproblemen. Het merendeel van de jongeren zoekt na het – voortijdig – verlaten van school wél meteen werk. De helft van de jongeren wacht een jaar of langer met de stap naar het CWI; zij hadden in deze tussentijd over het algemeen wel minstens één keer een baan.

Er zijn nauwelijks verschillen in uitgangspositie tussen de niet-instromers, voortijdig uitstromers en reguliere uitstromers (tabel 1). De beperkte verschillen die er zijn, zijn in het voordeel van de niet-instromers. Zij

hebben wat minder vaak last van meerdere belemmerende problemen tegelijkertijd; één op de tien niet-instromers heeft twee of meer problemen tegenover een kwart van de voortijdig uitstromers en drie op de tien reguliere uitstromers. Daarnaast zijn de niet-instromers na schoolverlaten iets meer gericht op het vinden van werk en schrijven zich eerder in bij het CWI: bijna driekwart doet dit binnen een jaar tegenover iets minder dan de helft van de voortijdig en reguliere uitstromers. Vanwege het kleine aantal niet-instromers moeten deze verschillen wel met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Situatie vlak na uitstroom of niet-instroom: de helft heeft werk of volgt een opleiding

Jongeren die niet in Route 23 instromen, kiezen hier meestal niet bewust voor. Niet komen opdagen voor het intakegesprek was vaak de oorzaak van het niet starten in Route 23, maar de meeste jongeren (zeven van de elf) zeggen dat ze zich een dergelijke afspraak niet herinneren of weten dit niet meer. De keuze om voortijdig uit te stromen is vaker wél een bewuste keuze. Zo geeft een aanzienlijk deel van de voortijdig uitstromers die binnen Route 23 naar het traject 'jongerenwerkplaats' werden verwezen, aan dat zij hiermee gestopt zijn omdat ze het werk niet wilden doen of het werk vervelend vonden (zes van de negen voortijdig uitvallers die nooit in de jongerenwerkplaats van Route 23 zijn gestart en vier van de zes die hier tussentijds mee zijn gestopt). En enkele jongeren stopten voortijdig omdat ze (zelf) een baan hadden gevonden. Maar het komt ook voor dat jongeren voortijdig uitstromen vanwege persoonlijke omstandigheden zoals

ziekte of psychische problemen (vier van de elf voortijdig uitstromers uit de jongerenwerkplaats).

In de periode vlak na (voortijdige) uitstroom of niet-instroom heeft het merendeel van de jongeren werk voor meer dan twaalf uur per week of volgt een opleiding. Uiteraard ligt dit aandeel hoger onder de reguliere uitstromers (70%) dan onder de niet-instromers (55%) en voortijdig uitstromers (46%; tabel 2). De niet-instromers die geen werk of opleiding hebben, zijn hier wel allemaal naar op zoek. Dat geldt niet voor de voortijdig uitstromers: een derde deel van deze jongeren is niet op zoek naar een opleiding of werk, maar blijft thuis om voor de kind(eren) te zorgen, is zwanger, ziek of doet niets. Hoewel de meeste reguliere uitstromers werken, valt op dat toch ook van deze groep een op de zeven jongeren in de periode na uitstroom op zoek is naar werk of een opleiding. Alle niet-instromers en voortijdig uitstromers hebben in deze periode inkomsten: de belangrijkste bronnen zijn een uitkering van de Sociale Dienst en/of geld van ouders of partner.

Huidige situatie: totaalbeeld wat ongunstiger

De huidige situatie (op het moment van onderzoek) van de jongeren ziet er iets minder gunstig uit dan vlak na (voortijdige) uitstroom of niet-instroom. Minder jongeren zijn aan het werk of volgen een opleiding. Dat geldt vooral voor de voortijdig uitstromers, van wie nog slechts een derde deel werkt voor meer dan twaalf uur per week of een opleiding volgt (tabel 3). Vier op de tien voortijdig uitstromers zijn op zoek naar werk, maar

een vijfde is hier ook niet (meer) naar op zoek. Redenen hiervoor zijn dat ze voor hun kind(eren) willen zorgen, zich nog niet in staat voelen om een opleiding te volgen of te werken of om andere persoonlijke redenen.

Van de niet-instromers heeft ruim de helft (55%) werk voor meer dan twaalf uur per week. De overige niet-instromers zijn allemaal op zoek naar werk of een opleiding. Voor deze groep is er wat dit betreft niets veranderd vergeleken met de situatie vlak na instroom. Onder de reguliere uitstromers is het aandeel met werk of opleiding sinds de periode vlak na uitstroom licht gedaald, maar het verschil is klein. Wel is een iets groter aandeel van deze groep (21%) weer op zoek naar werk of opleiding. De jongeren mét werk, hebben vaak geen vaste baan. Ook van de reguliere uitstromers heeft slechts een kwart een vaste baan of werkt bij de sociale werkplaats. De overigen hebben een tijdelijk contract of werken via een uitzendbureau of re-integratiebureau, waardoor er geen sprake is van inkomenszekerheid.

Een klein deel van alle onderzochte jongeren heeft geen bron van inkomsten en de helft van de jongeren kampt met schulden. Dit aandeel is ongeveer even groot onder niet-instromers, voortijdig uitstromers en reguliere uitstromers. Deze schulden hebben ze mogelijk al langer, aangezien uit het registratiebestand van Route 23 ook al bleek dat ruim de helft van de deelnemers schulden heeft. In ieder geval doet het probleem zich na Route 23 nog onverminderd voor. Wel hebben de jongeren in

Tabel 2 Situatie vlak na uitstroom of niet-instroom per doelgroep (%)

	Niet-instromers ¹ n=11	Voortijdig uitstromers n=33	Reguliere uitstromers n=66
Werk > twaalf uur of opleiding	55	46	70
Zorg-/Wajong-uitkering ²	-	-	8
Op zoek naar werk of opleiding	45	19	14
Niets, ziek, zwanger, huisvrouw/-man	-	34	8
Geen bron van inkomsten	0	0	Niet gevraagd

1 Ten behoeve van de vergelijking zijn hier, ondanks het geringe absolute aantal jongeren, percentages weergegeven.

2 Jongeren die zijn uitgestroomd naar een zorginstantie waar ze intern worden behandeld, hebben een wat kleinere kans in het onderzoek te participeren; deze jongeren worden soms buiten Dordrecht opgenomen en keren niet altijd naar Dordrecht terug en jongeren die nog opgenomen zijn, hebben we – vanzelfsprekend – niet bereikt.

Tabel 3 Huidige situatie per doelgroep (%)

	Niet- instromers ¹ n=11	Voortijdig uitstromers n=33	Reguliere uitstromers n=66
Werk > twaalf uur of opleiding	55	36	65
Op zoek naar werk of opleiding	45	39	21
Niet op zoek	-	18	11
Onbekend	-	6	3
Geen bron van inkomsten	18	21	8
Schulden	55	48	45
Geen problemen die lastig zijn bij het vinden van een baan ²	73	76	65

1 Ten behoeve van de vergelijking zijn hier, ondanks het geringe absolute aantal jongeren, percentages weergegeven.

2 Het betreft de volgende problemen: geen goede woonruimte hebben, gezondheidsproblemen, psychische problemen, problemen thuis, problemen met alcohol/drugs en problemen met de politie/het hebben van een strafblad.

de huidige situatie minder andere problemen die het vinden van werk kunnen belemmeren. Vooral het aandeel jongeren met problemen thuis is fors gedaald ten opzichte van de situatie vóór Route 23.

Hoe kijken de jongeren nu tegen de toekomst aan? Ongeveer een derde van alle onderzochte jongeren maakt zich vaak of regelmatig zorgen over hun toekomst wat betreft hun carrière en/of geld. Jongeren proberen voor een goede toekomst te zorgen door het zoeken van een (andere) opleiding of het zoeken van (ander) werk. Overigens maken degenen die een opleiding volgen (al dan niet in combinatie met werk) zich de minste zorgen.

DISCUSSIE

Valt er nu door gaten in de sluitende aanpak een groep kansarme werkloze jongeren buiten de boot? Leidt niet-instroom of voortijdige uitval tot extra problemen waardoor jongeren in een neerwaartse spiraal terechtkomen? Kortom, ontstaat er hierdoor een zorgwekkende probleemgroep in de maatschappij? Op basis van dit onderzoek kunnen we – met enige voorzichtigheid – concluderen dat het laatste niet het geval lijkt te zijn. Jongeren die buiten de sluitende aanpak vallen, lijken zich over het algemeen goed te redden. Een aanzienlijk deel van hen heeft werk of volgt een opleiding en heeft inkomsten. Deze jongeren hebben in de loop

der tijd juist minder problemen die hen zouden kunnen belemmeren bij het vinden van een baan of opleiding dan op het moment vóór doorverwijzing naar Route 23. Dat komt vooral door een verbetering van de problemen thuis, mogelijk doordat meer jongeren zelfstandig zijn gaan wonen.

Qua uitgangspositie verschillen de niet-instromers en voortijdig uitstromers niet van de reguliere uitstromers en er lijkt dus geen sprake van een extra kwetsbare groep. Wel zien we dat niet-instroom vaak geen bewuste keuze is, wat op zich onwenselijk is, ook al redt deze groep zich daarna goed. Voortijdig uitstromers hebben relatief het minst vaak werk of volgen een opleiding. Zij zijn meestal bewust met het project gestopt, omdat ze niet in de jongerenwerkplaats wilden werken of het werk niet leuk vonden. Dat kan ook gezien worden als een succes van Route 23, want het project is ook bedoeld om jongeren 'af te schrikken' en hen te stimuleren zélf actiever werk te gaan zoeken of weer terug naar school te gaan. We zagen dan ook dat vlak na uitstroom bijna de helft van deze jongeren werkten of een opleiding volgden. Maar dat aandeel was ten tijde van het onderzoek gedaald naar een derde. Dat is een aandachtspunt. Naar verwachting heeft deze terugval ook te maken met het feit dat de jongeren die werk hebben, meestal een tijdelijk contract hebben. Dat geldt echter niet alleen voor de voortijdig uitstromers, maar ook voor de reguliere uit-

stromers. In dat opzicht blijft de totale groep kansarme jongeren kwetsbaar, vooral wanneer het economische klimaat verslechtert.

Een klein deel van de groep voortijdig uitstromers viel uit vanwege ziekte of psychische problemen. Deze groep loopt een verhoogd risico om langdurig werkloos te worden. Uit een recent onderzoek naar niet-participerende jongeren (Biesma en Bieleman, 2007) komt naar voren dat een substantieel deel van de onderzochte groep niet kan werken omdat zij niet over de gevraagde vaardigheden beschikken, wat deels wordt veroorzaakt door persoonlijke problemen en omstandigheden. Bij deze groep is vaak sprake van een complexe problematiek van zowel psychische, sociale als cognitieve aard. Er zijn dus extra inspanningen nodig om deze jongeren naar werk of een opleiding te begeleiden. Dat is een aandachtspunt. Projecten zoals Route 23 zouden er extra alert op moeten zijn om dergelijke jongeren binnen boord te houden, eventueel in een alternatief traject.

Dat laagopgeleide jongeren een kwetsbare groep blijven voor de arbeidsmarkt staat buiten kijf. Koopal en Van der Aalst (2006) benadrukken in dit kader het belang van 'het aan de man brengen' van het beschikbare ondersteuningsaanbod. Organisaties zouden hier meer energie in moeten steken. Hoewel jongeren die uit het zicht van instanties verdwijnen dus niet per definitie een probleemgroep vormen, onderkennen ook wij dit belang. Wij bevelen hierbij een outreachende aanpak aan. Concreet adviseren we voor projecten als Route 23 om jongeren die niet instromen of die uitstromen, voortijdig én regulier, nog enige tijd te volgen. Door hen na een maand en een half jaar nog eens te benaderen met een aantal vragen over hun situatie en ondersteuningsbehoefte, kunnen enerzijds misverstanden rondom niet-instroom of uitstroom snel worden rechtgetrokken en hebben anderzijds jongeren de mogelijkheid op dat moment opnieuw een beroep te doen op begeleiding of hulp. Voor een dergelijke follow-up hebben wij in vervolg op ons onderzoek een monitoringinstrument ontwikkeld (Soffers en Weide, 2006b). We zien overigens bij Route 23 dat sinds 2005 een kwart van de jongeren die instroomt, voor de tweede of zelfs derde keer aan het project deelneemt.

Twee derde van hen stroomde eerder voortijdig uit, een derde regulier (Soffers, 2008). Deze herinstroom heeft mogelijk ook te maken met een beter bereik onder de doelgroep door een toegenomen doorverwijzing naar Route 23; daarnaast is het aantal trajecten – naast de jongerenwerkplaats – uitgebreid (Soffers en Weide, 2006a; Soffers, 2007; 2008). Dat neemt niet weg dat het volgen van jongeren een middel kan zijn om snel misverstanden en behoefte aan ondersteuning te signaleren. Een goede registratie van de doelgroep, zowel de niet-instromers als de uitstromers, is dan wel van essentieel belang.

In 2007 waren 25.000 niet-schoolgaande jongeren van 15 tot 23 jaar werkloos: dat is 9% van alle niet-schoolgaande jongeren die tot de beroepsbevolking horen. In 2005 lag dit nog op 15% (CBS, 2008). Er is dus sprake van een positieve trend. Duidelijk is dat er extra aandacht nodig blijft voor jongeren die minder kansen hebben op de arbeidsmarkt. In diverse adviezen aan het ministerie wordt hierbij het belang van een sluitende aanpak benadrukt (Hoogtanders en Van der Sluis, 2006; Sociaal-Economische Raad, 2007). Kernelement hierin is een goede ketensamenwerking van alle relevante partijen, inclusief werkgevers. Een 100% sluitende aanpak, zo laten de cijfers uit Route 23 zien, is echter een illusie. En, zoals we in dit onderzoek zagen, een groot deel van de jongeren die uit beeld verdwijnt, weet zich goed te redden. Naar ons idee is vooral van belang dat projecten als Route 23 toegankelijk blijven voor jongeren die in een eerder stadium niet zijn ingestroomd of voortijdig zijn uitgevallen en dat er extra aandacht is voor kwetsbare groepen. In Route 23 heeft dat vorm gekregen in een tienermoederproject en in de inzet van routecoaches voor Antilliaanse jongeren. Het kort blijven volgen van jongeren zorgt daarnaast dan nog voor een extra vangnet.

NOTEN

1. Per 1 oktober 2005 is Route 23 uitgebreid naar de Drechtstedengemeenten Alblasserdam, Hendrik-Ido-Ambacht, Sliedrecht en Zwijndrecht.
2. Dit onderzoek is gesubsidieerd door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van het Innovatieprogramma Werk en Bijstand.

LITERATUUR

- CBS (2008) *Landelijke Jeugdmonitor*. Rapportage 1e kwartaal 2008. Voorburg/Heerlen: CBS.
- Biema, S. en B. Bieleman (2007) *Kwalitatief onderzoek niet-participerende jongeren*. Groningen/ Rotterdam: Intraval.
- Janssen, V. en H. Paulides (1999) *Hoe sluitend kan een sluitende aanpak zijn?* Sociaal Bestek 2, 11-14.
- Hoogtanders, Y. en N. van der Sluis (2006) *Onderzoek werkplaatsing van jongeren zonder startkwalificatie*. Haarlem: Policy Productions.
- Koopal, K. en M. van der Aalst (2006) *Jeugdwerkloosheid in perspectief*. Basis 2, 28-31.
- Ministerie van SZW en OCenW. *Bestrijding (langdurige) werkloosheid*. Tweede kamer, vergaderjaar 2002-2003, 23972, nr. 64.
- Raad voor Werk en Inkomen (2004) *Duizenden werkloze jongeren buiten bereik arbeidsmarktbeleid*. Raad voor Werk en Inkomen.
- Seelen, H. (2001) *Hoe sluitend is de sluitende benadering?* Afstudeerscriptie Universiteit Rotterdam.
- SGBO (1999) *Jongeren op afstand. Een onderzoek naar jongeren die langer dan een jaar in de bijstand zitten en de inzet van het werkgelegenheidsinstrumentarium*. Den Haag: SGBO.
- Sikkema, P. (red.) (2004) *Jongeren op weg naar opleiding en werk*. Quick Scan. Combat BV.
- Sociaal-Economische Raad (2007) SER-advies 07/01 *Niet de afkomst maar de toekomst*. Den Haag: Sociaal-Economische Raad.
- Soffers, I.A.C. en M.G. Weide (2006a) *Monitor Route 23 Dordrecht en Drechtsteden, 2005 en 2006*. Dordrecht: Sociaal Geografisch Bureau.
- Soffers, I.A.C. en M.G. Weide (2006b) *Jongerenonderzoek Route 23*. Dordrecht: Sociaal Geografisch Bureau.
- Soffers, I.A.C. (2007) *Monitor Route 23 Dordrecht en Drechtsteden, juli 2006 tot april 2007*. Dordrecht: Sociaal Geografisch Bureau.
- Soffers, I.A.C. (2008) *Monitor Route 23 Dordrecht en Drechtsteden, april tot en met december 2007*. Dordrecht: Onderzoekcentrum Drechtsteden.
- Spies, H. (1998) *Uitsluitend voor jongeren? Arbeidsmarktbeleid en het ontstaan van een onderklasse*. Rotterdam: Sociale Dienst.

Tilborg, L. van en W. van Es (2004) *Werk in uitvoering: de evaluatie van de RMC-wet in 2003*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

Verveen, E. en M. van der Aalst (2005) *De werkloze jongere in beeld*. Leiden: Research voor Beleid.

Weide, M.G. (2004) *Tussenstand Route 23*. Dordrecht: Sociaal Geografisch Bureau.

SUMMARY

In the Netherlands youth unemployment is an important issue on the political agenda. Projects have been set up to lead unemployed, often deprived young people back to school or work. However, not all of these youths want to participate in the projects and some leave early. Is this a problem? Are these young people capable of finding employment by themselves or do their problems increase without the support of these projects? To answer these questions we studied deprived unemployed youths who belonged to the target group of an unemployment project (Route 23). The results of the research show that most of the former dropouts can look after themselves well. Many are working or are back at school, and they have fewer problems than they had before. Participants who left the project early are slightly less well off than the others. We advise monitoring all persons in the target group who fail to enter the project or leave early, and give them the opportunity to re-enter the project or ask for support. This is how the project can provide an additional safety net for these groups.